

Огляд граматичного матеріалу

У цьому огляді ви знайдете:

A Синтаксис

I складносурядні речення

1. із сполучником **und**
2. із сполучником **aber**
3. із сполучником **sondern** (після заперечення)

II складнопідрядні речення

1. підрядні речення із сполучником **weil**
2. підрядні речення із сполучником **daß**
3. підрядні речення часу із сполучниками **als/bevor**

III узагальнені правила синтаксису простого речення

1. дієслово на другому місці
2. дієслово на першому місці
3. дієслівна рамка в реченні, префікс дієслова
4. дієслова з акузативними й дативними додатками
5. інші додатки
6. обставини

B Частини мови

I дієслова

1. футурум I
2. претерит слабких дієслів
3. претерит модальних дієслів
4. претерит сильних дієслів
5. дієслова з прийменниками

II Прикметники

1. відмінювання прикметників
2. порівняння з **wie**
3. суфікси прикметників

III неозначений займенник (артикуль у ролі займенника)

IV питальне слово **welch-**

V прийменники

A Синтаксис

I складнопідрядні речення

Прості речення можуть поєднуватися одне з одним за допомогою єднальних сполучників.

1. складні речення із сполучником *und*

und означає просте перерахування. Сполучником *und* можна поєднати два речення. Якщо після *und* стоїть повне речення, то перед *und* ставиться кома.

- a) Hier gibt sehr viel Industrie.
b) Hier leben sehr viele Menschen.
Hier gibt es sehr viel Industrie, **und** hier leben sehr viele Menschen.

2. складносурядне речення із сполучником *aber*

aber означає протиставлення. Перед *aber* завжди ставиться кома.

- a) Früher gab es hier sehr viel Eisenindustrie.
b) Heute ist das anders.
Früher gab es hier sehr viel Eisenindustrie, **aber** heute ist das anders.

3. складносурядне речення із сполучником *sondern* (після заперечення)

sondern також означає протиставлення. Цей сполучник вживається, коли перше речення містить заперечення. Перед *sondern* завжди ставиться кома.

- a) Der Himmel ist **nicht** mehr grau.
b) Der Himmel ist wieder blau.
Der Himmel ist nicht mehr grau, **sondern** (der Himmel ist) wieder blau.

Якщо в реченнях, розділених комою, є однакові члени речення - у нашому випадку *der Himmel ist* - то в другому реченні ці слова можна опустити.

Der Himmel ist nicht mehr grau, sondern wieder blau.

II. складнопідрядні речення

Головні й підрядні речення в них поєднуються за допомогою сполучників підрядності. Підрядні речення завжди залежать від головного, без якого вони існувати не можуть.

Важливо знати: в підрядному реченні відмінюване дієслово завжди стоїть на останньому місці.

1. Підрядні речення з *weil*

weil стоїть на початку підрядного речення причини.

ПРОСТІ РЕЧЕННЯ: Wir fahren in die Kantstraße. Wir schlafen da.

ГОЛОВНЕ РЕЧЕННЯ: Wir fahren in die Kantstraße,

ПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ: **weil** wir da schlafen.

Головне речення, до якого належить підрядне, часто лише мається на увазі. Особливо в усному мовленні.

Питання: *Warum heißt der Bahnhof Zoo so?*

Повна відповідь: *Der Bahnhof Zoo heißt so, weil der Zoo ganz in der Nähe ist.*

звичайна відповідь: *Weil der Zoo ganz in der Nähe ist.*

2. Підрядне речення з *daß*

daß зазвичай ставиться в підрядному реченні, яке належить до певних дієслів, наприклад, "говорити", "думати". Речення з **daß** - це підрядні речення додатку. Вони також можуть грати роль номінативного додатку (підмета): *Schön, daß Sie hier sind.* Або акузативного додатку: *Du weißt, daß es Kriege gibt.*

denken, daß ... Ich denke, daß wir Berlin besichtigen.

wissen, daß ... Du weißt, daß es Kriege gibt.

es ist schön, daß ... Schön, daß Sie da sind.

3. Підрядні речення часу з *als, bevor*

als вказує на підрядне речення часу, дія в якому відбувається одночасно з дією в головному реченні. У складнопідрядному реченні з **als** дієслова завжди стоять у минулому часі (претериті), а дієслово в підрядному реченні - на останньому місці.

Прості речення: Es gab zwei deutsche Staaten. Bonn war die Hauptstadt der Bundesrepublik Deutschland.

Підрядне:
головне: **Als** es zwei deutsche Staaten gab,
war Bonn die Hauptstadt der Bundesrepublik
Deutschland.

bevor вказує на підрядне речення часу, у якому дія відбувається після дії в головному реченні. Дієслово в підрядному реченні стоїть у кінці.

Прості речення:	Hier war (früher) viel los. Dann war die Mauer da.
Підрядне:	Bevor die Mauer da war,
головне:	war hier viel los.

Це означає: спочатку тут вирувало життя (відбувалося багато подій), потім з'явилася стіна.

Примітки до речень з *als*, *bevor*

- а) У підрядному реченні дієслово завжди стоїть на останньому місці.
 б) Зазвичай спочатку стоїть підрядне речення, а після нього - головне, яке починається з дієслова.

підрядне:		головне:	
Verb		Verb	
Bevor die Mauer da	war ,	war hier viel los.	
Als es 2 deutsche Staaten	gab ,	war Bonn die Hauptstadt der BRD.	

- с) Якщо головне речення стоїть на початку, то порядок слів у ньому звичайний: дієслово - на другому місці.

головне:		підрядне:	
Verb		Verb	
Hier war viel los,		bevor die Mauer da	war.
Bonn war die Hauptstadt der BRD,		als es 2 deutsche Staaten	gab.

- д) форма часу в головному й підрядному реченнях така:

als: час у головному й підрядному реченнях однаковий (презенс не вживається).

bevor: у підрядному: у головному:
 презенс презенс або перфект
 претерит претерит

III Узагальнення правил синтаксису в простому реченні

1. дієслово на другому місці

У простому розповідному реченні дієслово стоїть на другому місці, а номінативний додаток (підмет) - на першому.

номінативний додаток	Verb
Mein Auto	ist weg.

У питальних реченнях з питальним словом дієслово стоїть на другому місці, а номінативний додаток - після нього, тобто, на третьому місці.

	Verb	номін. дод.	акузат. дод.
Warum	sagen	Sie	das?
Wie	bekomme	ich	mein Auto jetzt wieder?

На першому місці в реченні можуть стояти слова **natürlich, schließlich...** або інші, які необхідно виділити за змістом. Номінативний додаток у такому випадку переміщується - на третє місце - після дієслова.

	Verb	номінат. дод.	
Natürlich	bin	ich	ganz sicher.
Schließlich	bin	ich	ja nicht blind.
Das	glaube	ich	nicht.

2. дієслово на першому місці

У питальних реченнях без питального слова дієслово стоїть на першому місці. В імперативі дієслово також стоїть на першому місці.

Verb	номінат. дод.	
Sind	Sie	ganz sicher?
Überlegen	Sie	mal!

3. дієслівна рамка/префікс дієслова

- Відокремлюваний префікс дієслова в презенсі переміщується на останнє місце в реченні.
- У перфекті на останньому місці в реченні стоїть Partizip II.
- У реченні з модальним дієсловом на останньому місці стоїть інфінітив основного дієслова.

	Verb ₁		Verb ₂	префікс
1. Ich	hole	meine Frau		ab.
2. Ich	habe	meine Frau	abgeholt.	
3. Ich	möchte	meine Frau	abholen.	

4. дієслова з акузативним і дативним додатком

- Додатки стоять після дієслова, але якщо один з них потрібно виділити, то його ставлять на перше місце.
- Якщо обидва додатки - іменники, то спочатку стоїть додаток у дативі.
- Якщо один із додатків - займенник, а інший - іменник, то спочатку стоїть займенник.
- Якщо обидва додатки - займенники, то спочатку стоїть додаток в акузативі, а потім - у дативі

номінат. дод.	Verb	дативний дод.	акузат. дод.
b) Er	zeigt	dem Mann	das Halteverbot.
c) Er	zeigt	ihm	das Halteverbot.
		AKK.-E.	DAT.-E.
d) Er	zeigt	es	ihm.

5. інші додатки

Інші додатки зазвичай стоять після вказаних додатків (на передостанньому місці, перед другою частиною дієслівної рамки).

- ситуативний додаток (**wann? - am Samstag; wo? - in Berlin**)
- директивний додаток (**wobin? - nach Berlin**)
- додаток із прийменником (після дієслів із прийменниками - **helfen bei**)

номін. дод.	Verb ₁	датив. дод.	акузат. дод.	... дод.	Verb ₂
a) Er	schreibt	ihnen	einen Brief	aus Berlin.	
Er	hat		einen Brief	aus Berlin	geschrieben.
b) Er	schreibt		einen Brief	nach Hause.	
c) Er	hilft	ihm		bei seiner Arbeit.	

6. обставини

Обставини не мають певного місця в реченні. Вони можуть стояти на початку речення, а також після номінативних, дативних або акузативних додатків.

Er möchte eine Freundin **in Brüssel** besuchen.
 Er hat **dort** einen Termin.
 Ex ist **damals** verschwunden.
Am Montag müssen wir wieder arbeiten.
Vielleicht war Ex bei Andreas nicht glücklich.

В Окремі частини мови

I дієслово

1. футурум I

Майбутній час футурум I утворюється за допомогою допоміжного дієслова *werden* й інфінітиву основного дієслова. Допоміжне дієслово нагадує модальні дієслова.

- Воно вказує на майбутній час.
- Воно також може означати припущення.

	Verb ₁		Verb ₂
Da	werde	ich mehr Geld	verdienen.
So eine Szene	wird	es bald nicht mehr	geben.

<i>werden</i> : презенс				
	однина		множина	
1 особа	ich	werde	wir	werden
2 особа (фамільярно)	du	wirst	ihr	werdet
(ввічливо)	Sie	werden	Sie	werden
3 особа	er/sie	wird	sie	werden

2. претерит слабких дієслів

а) функції

Претерит - як і перфект - позначає минулий час. Його вживають при більш відособленому ставленні до дії в минулому часі.

б) утворення

До кореня дієслова додається суфікс **-te-**. Але якщо корінь дієслова закінчується на **-t-** або **-d-**, то додається суфікс **-ete-**.

інфінітив	корінь дієслова	ознака претериту	
hören arbeiten reden	hör- arbeit- red-	-t- -et- -et-	-e -e -e
Отже: ich/er hörte , ich/er arbeitete , ich/er redete			

У 1 і 3 особи однини претериту дієслово не приймає особових закінчень. Інші закінчення - такі самі, як і в презенсі.

презенс			претерит		
	однина				
1 особа 2 особа (фамільярно) (ввічливо) 3 особа	ich du Sie er/sie	höre hörst hören hört	ich du Sie er/sie	hörte hörtest hörten hörte	/ arbeitete / arbeitetest / arbeiteten / arbeitete
	множина				
1 особа 2 особа (фамільярно) (ввічливо) 3 особа	wir ihr Sie sie	hören hört hören hören	wir ihr Sie sie	hörten hörtet hörten hörten	/ arbeiteten / arbeitetet / arbeiteten / arbeiteten

3. претерит модальних дієслів

У німецькій мові минулий час позначається претеритом і перфектом. Але модальні дієслова майже ніколи не вживаються в перфекті.

а) утворення

Претерит модальних дієслів, як і претерит слабких дієслів, утворюють за допомогою суфіксу *-te-*, після якого - за винятком 1 і 3 особи однини - стоїть особове закінчення.

інфінітив	корінь дієслова	ознака претериту	закінчення
wollen	woll-	-t	-e, -est, -et, -en
Отже: ich wollte , du wolltest ...			

претерит				
	однина		множина	
1 особа	ich	wollte	wir	wollten
2 особа (фамільярно) (ввічливо)	du	wolltest	ihr	wolltet
	Sie	wollten	Sie	wollten
3 особа	er/sie	wollte	sie	wollten

Модальні дієслова, які мають умляут, втрачають його (**können, dürfen, müssen, mögen**)

können: ich konnte; dürfen: ich durfte; müssen: ich mußte; mögen: ich mochte

с) синтаксис

Модальні дієслова не означають якоїсь дії, тому вживаються з іншим (основним) дієсловом в інфінітиві. Основне дієслово стоїть у кінці речення.

	Verb ₁		Verb ₂
Niemand	konnte	uns	sehen.
Wir	wollten	unsichtbar	bleiben.
Das	solltest	du selbst	entscheiden.
Warum	durfte	euch niemand	sehen?

4. Претерит сильних дієслів

Сильні дієслова в претериті змінюють кореневий голосний

geben – gab, kommen – kam, sehen – sah, einfallen – fiel ein

Правила, за якими змінюються кореневі голосні в сильних дієслів, пов'язані з історією розвитку німецької мови. Щоб запобігти помилкам, потрібно вчити відразу три основні форми дієслова.

інфінітив	претерит	Partizip II
kommen	kam	gek o mmen

У кінці супровідного підручника наводяться три основні форми всіх дієслів, які зустрічалися в даному радіокурсі.

У 1 і 3 особі однини сильні дієслова в претериті не мають особових закінчень, інші особові закінчення - такі самі, як у презенті.

претерит		
	однина	множина
1 особа	ich kam	wir kamen
2 особа (фамільярно)	du kamst	ihr kamt
(ввічливо)	Sie kamen	Sie kamen
3 особа	er/sie kam	sie kamen

Особливу увагу слід приділити формоутворенню таких дієслів:

інфінітив	претерит
gehen	er ging
tun	er tat
stehen	er stand

5. дієслова з прийменниками

Деякі дієслова вживаються з певними прийменниками. Такі сполучення дієслова з прийменником слід запам'ятати разом з їхніми значеннями.

berichten von + датив	Das Lied berichtet von den Taten von Mackie Messer.
denken an + акузатив	Er denkt an eine Arbeit beim Rundfunk.
es geht um + акузатив	Es geht um einen einfachen Straßenhändler.
handeln von + датив	Die Geschichte handelt von Räubern.
helfen bei + датив	Er kann ihm bei seiner Arbeit helfen.
hoffen auf + акузатив	Andreas hofft auf kleine Aufträge.
Probleme haben mit + датив	Er hat Probleme mit dem Computer.
sprechen mit + датив	Andreas muß mit seiner Chefin sprechen.
überzeugt sein von + датив	Er ist von der Heilung durch Natur überzeugt.

II Прикметники

1. Відмінювання прикметників

Прикметники, які стоять після іменників (як частина присудка), не змінюють свою форму: **Der Bahnhof ist alt.**

Прикметники, які стоять перед іменником, узгоджуються з ним за родом, числом і відмінком. Крім того, їхні закінчення залежать також від того, який артикль має іменник - означений чи неозначений.

Закінчення прикметника після означеного артикля (<i>der / die / das / ...</i>)				
однина				множина
	чол. рід	серед. рід	жін. рід	
номінатив	-e	-e	-e	} -en
акузатив	-en	-e	-e	
датив	-en	-en	-en	

номінатив	акузатив	датив
der alte Bahnhof	den alten Bahnhof	auf dem alten Bahnhof
die alte Klinik	die alte Klinik	in der alten Klinik
das alte Haus	das alte Haus	in dem alten Haus
Множ.: ном. + акузат.: die alten Bahnhöfe, Kliniken, Häuser датив: mit den alten Bahnhöfen, Kliniken, Häusern		

Закінчення прикметника після неозначеного артикля (<i>ein, eine / ...</i>)				
однина				множина
	чол. рід	серед. рід	жін. рід	
номінатив	-er	-es	-e	} -e
акузатив	-en	-es	-e	
датив	-en	-en	-en	

номінатив	акузатив	датив
ein alter Bahnhof	einen alten Bahnhof	auf einem alten Bahnhof
eine alte Klinik	eine alte Klinik	in einer alten Klinik
ein altes Haus	ein altes Haus	in einem alten Haus
Множ.: ном.+акуз. alte Bahnhöfe, Kliniken, Häuser датив: mit alten Bahnhöfen, Kliniken, Häusern		

2. Порівняння з *wie*

Коли прикметник у ролі присудка стоїть у своїй основній (короткій) формі, то при порівнянні вживається слово **wie**.

Розмовна мова: *Ex ist neugierig wie die Frau vom Schneider.*

Правильно: *Ex ist **so** neugierig wie die Frau vom Schneider.*

3. Суфікси прикметників

Частина прикметників утворюється від інших частин мови за допомогою суфіксів. Наприклад:

- **lich**: *der Freund* + - *lich* = *freundlich*
 das Glück + - *lich* = *glücklich*
- **ig**: *die Neugier* + - *ig* = *neugierig*
 die Trauer + - *ig* = *traurig*
- **bar**: *lernen* + - *bar* = *lernbar*
 die Sicht + - *bar* = *sichtbar*
- **isch**: *komisch, phantastisch, praktisch, französisch*
- **sam**: *seltsam*

III Неозначений займенник (артикуль у ролі займенника).

Артикуль, який вживається без іменника, може виконувати функції займенника: *Möchtest du einen Wein? Ja, ich möchte **einen**.*

У ролі займенника може вживатися як означений, так і неозначений артикуль.

Якщо артикуль виступає в ролі займенника, він у трьох випадках має форму, відмінну від звичайної:

- a) Неозначений артикуль середнього роду **ein** у номінативі й акузативі - без іменника - має форму **eins** (s від *das*).

das Geschenk:	Hier ist ein Geschenk für dich.
eins	Ich habe auch noch eins .

- b) Неозначений артикуль чоловічого роду в номінативі - без іменника - має форму **einer** (r від *der*).

der Teller:	Hier ist noch ein Teller.
einer	Hier ist noch einer .

- c) Означений артикуль множини **die** - без іменника - у номінативі й акузативі має форму **welche**.

(die) Teller:	Hier sind noch welche . Es gibt noch welche .
---------------	---

НОМІНАТИВ		
Чоловічий рід	Середній рід	Жіночий рід
Da steht ein Teller. Da steht einer . Da steht keiner .	Da steht ein Glas. Da steht eins . Da steht keins .	Da ist eine Serviette. Da ist eine . Da ist keine .
МНОЖИНА		
Da stehen welche .	Da stehen welche .	Da sind welche .
АКУЗАТИВ		
Чоловічий рід	Середній рід	Жіночий рід
Ich habe einen Teller. Ich habe einen . Ich habe keinen .	Ich habe ein Glas. Ich habe eins . Ich habe keins .	Ich habe eine Serviette. Ich habe eine . Ich habe keine .
МНОЖИНА		
Ich habe welche .	Ich habe welche .	Ich habe welche .

IV. Питальне слово *welch-*

Закінчення питального слова *welch-* узгоджуються з іменником, до якого поставлено запитання.

	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід
	Welche r Dichter ... ? Welche n Dichter ... ?	Welche n Kirche ... ? Welche n Kirche ... ?	Welche s Auto ... ? Welche s Auto ... ?
Множина: завжди – e : Welche Dichter, Kirchen, Autos ... ?			

V. Прийменники

Наведені нижче приклади взято з текстів радіокурсу. Тут їх наведено в тих самих значеннях.

durch + акузатив:

neben + датив (+акузатив):

über + акузатив (+датив):

von + датив; **nach** + акузатив:

von ... zu + датив:

wegen + датив:

Das ist eine schöne Tour durch Berlin.

neben den Niederlanden

Wir fahren über den Rhein.

von Westen nach Osten

eine Fahrt vom Zoo zum Alex

wegen Bello (wegen dem Hund)